

Sk ry:n koulutuspäivä 28.3.2009

Päivän koonnut ja Pekanheimon esityksestä tiivistänyt Anu Autio.

Suomen kirjoitustulkit ry järjesti nyt ensimmäistä kertaa itsenäisesti kirjoitustulkkien koulutuspäivän. Yksipäiväinen tapahtuma pidettiin Espoon Leppävaarassa. Koulutuspäivään osallistui 10 tulkkiä Helsingistä, Espoosta, Riihimäeltä, Turusta sekä Hämeenlinnasta.

Koulutuspäiviä enne pidettiin yhdistyksen vuosikokous. Varsinaisen koulutuksen teemana oli ”paritulkkaus mahdollisuutena”. Aiheesta luennoi Eeva Pekanheimo. Vilkkaan keskustelun siivittämän esityksen jälkeen rentouduimme Chi Ball-ohjauksen kera, minkä jälkeen illan vietto jatkui vapaa-muotoisesti saunan ja takkatulen lämmössä.

Eeva Pekanheimo: Paritulkkauksen mahdollisuuksista

Esityksen taustalla Pekanheimon pro gradu -tutkielma: *Englannin kielen opetustilanteiden tulkkaaminen viittomakielisille opiskelijoille* (Turun yliopisto 2007).

Saatavilla yhdistyksen nettisivuilta (www.suomenkirjoitustulkit.net > Tutkimukset). Työssä mm. erilaisia tulkkausvaihtoehtoja hyvin selventävät piirroukset.

Viittomakielisille kuuroille vieraan kielen taitaminen on aiempaa tärkeämpää:

- tietotyö valtaa alaa,
- yhä useampi kuuro suorittaa yo-tutkinnon, johon vieras kieli kuuluu pakollisena,
- korkeakouluissa vaaditaan kielikokeita ja
- kielten tarve elämässä yleensä on aiempaa suurempi.

Kielenopetuksessa kuuroille lähtökohtana on vieraskielisen kirjallisen viestinnän hallinta. Tulkkausvaihtoehtoja kielten tunneilla on kolme: vk-tulkkaus (englannista viittomakielelle / englannista viittomaksi puheeksi / sormitus), kirjoitustulkkaus sekä näiden kahden yhdistelmä-tulkkaus. Näistä yhdistelmä-tulkkaus on tuntunut Pekanheimosta luontevimmalta ja toimivimmalta ratkaisulta. Tutkimusta tehdessään Pekanheimo pohti, onko yhdistelmä-tulkkausta aiemmin kokeiltu ja onko se ollut toimivaa kaikkien osapuolten mielestä? Ja jos yhdistelmä-tulkkausta ei ole kokeiltu, kannattaisiko sitä kokeilla?

Pekanheimo löysi kaksi kirjoitusta aiheesta:

- Simanen 2006: Viittomakielen tulkin ja kirjoitustulkin parityöstä (Kuurojen Liiton Viittomakielikeskuksen *Käsillä kääntäjät* -lehti 2/06, s. 15) ja
- Jaakola 2005: Vieraiden kielten opiskelu ja omat tuntemukset kirjoitustulkkauksesta (Kuurojen Liiton Viittomakielikeskuksen lehti *Käsillä kääntäjät* 1/2005, s. 15).

Pekanheimon oma pro gradu -tutkielma oli haastattelututkimus, jota varten hän haastatteli viittomakielisiä opiskelijoita (5+2), opettajia (6) sekä tulkkeja (10). Kuurojen koulujen opettajien mielestä kuurojen vieraan kielen opetuksessa ei ole kuulevien opetuksen sisällöstä poikkeavia tavoitteita. Myöskään puhutun englannin opetus ei kokonaan poissuljettua. Kuurot käyttävät heidän mielestään paljon informaatioteknologiaa, jossa englannin kielen osaaminen on tärkeää. Kuurot opiskelijat ovat heidän mielestään jo yläkoulussa suuntautuneita lukioon.

Lukion aloittava kuuro on yleensä tottunut käyttämään viittomakielen tulkkausta, muttei useinkaan ole kokeillut kirjoitustulkkausta. Kuuro nuori ei vielä tiedä, millaista lukiossa opiskelu on tai millaista tulkkausta tarvitaan. Vastuu tulkkauksesta tiedottamisesta onkin ennen kaikkea opiskelutulkilla.

Kokemuksia viitotusta tulkkauksesta:

- kaikilla haastatelluilla ensimmäisenä käytössä ollut tulkkausmetodi
- yleensä toteutettu suomalaisen viittomakielen viittomin ja englannin sanajärjestyksin sekä huu-lioin

- opiskelijoilla eriarvoisuuden ja mielettömyyden tunne (tulkki prosessoi asiakkaan puolesta, asiakas ei saa kielikylyä)
- kielioppiasiat haluttiin kuitenkin ehdottomasti viittomakielellä
- tulkit kokivat vieraiden kielten tulkkauksen raskaaksi, vaativaksi, haastavaksi, hankalaksi, vaikeaksi ja hyödyttömäksi
- tulkkien mielestä selkeää metodia vieraan kielen tulkkaukseen ei ole olemassa

Kokemuksia kirjoitustulkkauksesta:

- opiskelijat kokivat sanojen tulevan näkyviksi
- näytön tuijottaminen oli kuitenkin raskaampaa kuin viittomisen seuraaminen
- esim. kielioppiasioita ei heidän mielestään voinut kysyä kunnolla kirjoitustulkkauksen avulla
- opiskelijoiden mielestä olisi toivottavaa, että tulkki osaisi edes jonkin verran viittoa
- kirjoitustulkit kaipasivat vk-tulkkiä pariaksi

Tutkimuksen perusteella Pekanheimo toteaa, että yhdistelmätulkkaukset toimii. Se antaa viittomakielelle opiskelijalle tasavertaiset mahdollisuudet tunnilla osallistumiseen ja oppimiseen.

Käytännön ideoina Pekanheimo mainitsi

- kannettavan käytön tunneilla, vaikka metodina olisikin vk-tulkkaukset,
- kirjoitustulkkaukseen kaksi näppäimistöä, joista toisella opiskelija voi kirjoittaa vastauksia tai kysymyksiä
- ryhmätyöskentelyn mahdollistaminen kirjoittamalla (ns. chattaamalla)

Yhdistelmätulkkaukset vaatii kuitenkin tarkkaavaisuutta, ja samalla paritulkkaukset korostuvat. Yhdistelmätulkkaukset on yhteistyötä: kummankin tulkin on välitettävä asiakkaalle tieto kielen (=tulkkauksetvuoron) vaihtumisesta. Tunnilla työ saattaa joskus jakaantua epätasaisesti tulkkiparien kesken.

Opiskelijat toivovat yhdenvertaisia mahdollisuuksia kansainvälistymiseen ja kansainväliseen opiskeluun sekä lisää valinnanvaraa tulkkipalveluihin. Kaikki opiskelijat toivoivat ensisijaisesti yhdistelmätulkkaukset englannin kielen tunneille – kuitenkin juuri sen muotoista tulkkaukset he saivat vähiten. Yhdistelmätulkkaukset on ollut ongelmallista toteuttaa, joten opiskelutulkkaukset suunnittelussa on kehitettävää. Tulkkauksetmetodin valinta edellyttää yhteistyötä, suunnitelmallisuutta, tiedotusta sekä asiakkaan toiveiden huomioimista.

Sekä tulkkien että asiakkaiden toive on, että paritulkkaukset tulisi yleinen käytäntö. Se on laadun ja jaksamisen tae. Paritulkkaukset mahdollistaisi myös yhdistelmätulkkaukset. Päätöksiä tehdessä tulkkien kokemuksia on kuunneltava ja hyödynnettävä. Tulkit toivovat myös tutustuminen toinen toistensa työhön sekä yhteistyön opettelua. Opettajat toivovat tulkeilta enemmän tietoa kuuroudesta, yksityiskohtaisempaa tietoa kuuron kielten opiskelusta sekä enemmän tietoa tulkin työnkuvasta ja roolista. Joustavuutta kaivattiin puolin ja toisin.

Koulutuspäivillä keskusteltiin paljon siitä, kuka on pätevä toimimaan kielten tunneilla viittomakielen tulkkina tai kirjoitustulkkina. Selkeitä ohjeita ei ole, vaan lisää keskustelua kaivataan.

Avuksi opiskelutulkkaukset:

- Kuurojen Liitto 2006: Opiskelutulkkaukset
- Kuurojen Liitto 2006: Pieni opas opiskelutulkin kanssa työskentelevälle opettajalle